

Paragraafid

Lehekülje nr.

2.4. Ennetustegevuse edu mõjutavad tegurid

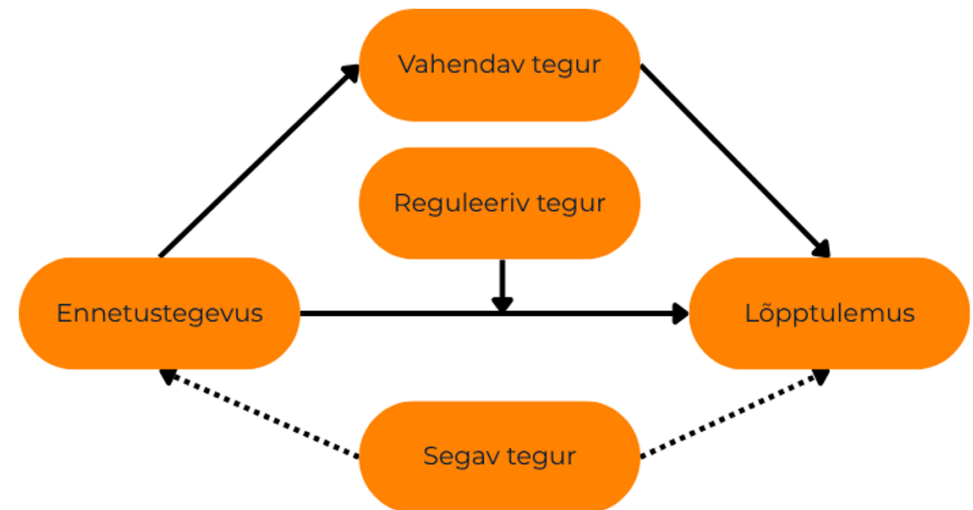
1

2.4. Ennetustegevuse Edu Mõjutavad Tegurid

Juhend

Ennetustegevuse kavandamisel, selle elluviimise ja mõju realistlikkuse hindamisel on **oluline arvestada teguritega**, mis eesmärgi saavutamist võivad soodustada, pärssida või mõjutada.

Joonisel 2.1 [peatükis 2.1](#) on esitatud lihtsustatud vaade, kuidas ennetustegevus läbi mõelda. Ennetustegevus võib mõjutada otseselt lõpptulemust, kuid tihtipeale on tegevusel üks või mitu vahe-eesmärki: muutused inimeses või ühiskonnas, mille kaudu lõpptulemus saavutatakse. Lisaks vahe-eesmärkidele ja muutuvatele asjaoludele mõjutavad ennetustegevuse edukust ka teistlaadi tegurid (joonis 2.6).

Reguleeriv tegur muudab sekkumise ja tulemuse suhet ja ka suhte

tugevust ning suunda (5). Reguleeriv tegur võib olla näiteks sugu, vanus, aga ka keskkond, siht- või huvirühmade hoiak jms.

- Kui parema liiklushariduse ja rattahoidjate paigaldamisega soovitakse suurendada laste arvu, kes sõidavad kooli rattaga (lühiajaline eesmärk), ja vähendada nii ülekaaluliste laste kehakaalu (lõpptulemus), mõjutab eesmärgi saavutamist turvaliste rattateede olemasolu, vähesus või puudumine piirkonnas (reguleeriv tegur). Turvaliste rattateede rajamine võib eeldada investeeringuid, mis ei mahu ennetustegevuse eelarvesse. Seega tasub jälgida, et ennetustegevuse eesmärk sõltuks vähem muutujatest, mida programmiga mõjutada ei õnnestu.
- Kui koolis soovitakse langetada ülekaaluliste laste kehakaalu ning selleks muudetakse söökla ja kohviku menüüd, siis võib lapsevanemate harjumus külastada perega ülepäeviti kiirtoidukohta (reguleeriv tegur) takistada eesmärgi saavutamist. Sel juhul on vaja kaasata ennetustegevusse ka lapsevanemad, et suurendada mõju saavutamise tõenäosust.

Segav tegur on seotud nii sekkumise kui ka tulemusega, kuid ei vahenda nende seost. Sarnaselt reguleeriva teguriga võivad sellised näitajad olla inimese sugu, vanus, aga ka siht- või huvirühmade harjumused, muud probleemid jms.

- Kui ennetustegevuse eesmärk on inimeste kehalist aktiivsust suurendades vähendada haigestumist südame-veresoonkonna haigustesse, siis võib kõrgem vanus vähendada füüsilise aktiivsuse tõenäosust, kuid suurendada haigestumise tõenäosust. Seega on vanus seotud nii ennetustegevuse kui ka loodetud tulemusega. Kui segavat tegurit arvesse ei võeta, võib teha ekslikke järeldusi sekkumise mõju kohta.
- Kui ennetustegevuse eesmärk on paremaid vanemlikke oskusi õpetades parandada laste ja lastevanemate suhteid, siis võib vanema uimastitarvitamine olla seotud nii tema käitumise ja oskuste kui ka suhetega. Kui suhted ennetustegevuse abil ei

parane, võib teha eksliku järelduse, et ennetustegevus ei ole tõhus ka vanemlike oskuste parandamiseks.

Võimalikele vahendavatele, reguleerivatele ja segavatele teguritele on vaja mõelda ennetustegevuse kavandamise etapis.

See aitab läbi mõelda sekkumise olulisemad aktiivained ja kavandada ka hindamistegevust tõendatuse järgmise taseme saavutamiseks. Mõju uurimisel on oluline koguda andmeid reguleerivate ja segavate muutujate kohta ning nendega analüüsis arvestada.

Kui kaalutakse mõne olemasoleva tegevuse kohandamist, tasub hinnata kui „puhas“ on programmi väidetav mõju eesmärkidele. Ehk teisiti: **kui hästi on mõju kohta kogutud andmetes välistatud muud tegurid, mis võivad ekslikult näidata, et sekkumine on mõjus.** Näiteks kui mõju-uuringus ([ptk 4](#)) ei ole kasutatud juhuslikkuse alusel moodustatud kontrollgruppi, võib väidetav mõju

- olla juhuslik;
- olla seotud uuringut segava mõne teguriga (nt soov anda uurijale meelepärane ja/või ühiskonnas üldiselt aktsepteeritud vastus);
- olla mõjutatud uuritavate ootustest (nt osalejal on tugev usk, et sekkumine töötab (58);
- viidata n-ö loomulikule paranemisele, mis juhtunuks ka ilma sekkumiseta (59).

Samuti **võivad ennetustegevuse kohandamisel mõnele teisele sihtgrupile või mõnda teise kultuuri- või keeleruumi ilmnedasjaolud, mida ei osatud ette näha.** Sekkumine võib mõnes sihtrühmas osutada oluliselt ressursi- ja ajamahukamaks kui algselt arvatud. Sel juhul tuleb arvestada, kas elluviijatel on selleks ka aega ja võimalusi (nii rahalisi kui ka muid). Kui kohandamisel muudetakse tegevuse sisu ja põhikomponente, võib see mõjutada soovitud tulemuste saavutamist. Sel juhul tuleb uuesti üle vaadata programmiteooria.

[Loe edasi →](#)